

บทที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

3.1 รูปแบบของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ที่มุ่งศึกษาข้อคิดเห็นและทัศนคติของประชาชน ต่อการดำเนินงานตามโครงการทศวรรษแห่งการพัฒนาสถานีอนามัยเป็นการศึกษาทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยศึกษาในพื้นที่อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา

3.2 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในเขตรับผิดชอบของสถานีอนามัยในพื้นที่อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไปมีจำนวนทั้งหมดประมาณ 52,342 คน (เมื่อ 31 พ.ค. 2536)

3.3 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างดังนี้

3.3.1 การเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชาชนทั่วไปมีขั้นตอนดังนี้

3.3.1.1 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1967:99) คือ

$$n = \frac{N}{1+N(d^2)}$$

เมื่อ n = จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากรของอำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมาที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป

d = ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่างโดยให้มีความคลาดเคลื่อนได้ไม่เกินร้อยละ 5, $d = .05$

จากการคำนวณจะได้ $n = 396$ คน

3.3.1.2 เลือกอำเภอโดยวิธีเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากแต่ละอำเภอในจังหวัดนครราชสีมา มีการดำเนินงานตามโครงการทศวรรษแห่งการพัฒนาสถานีนานามัย ที่มีลักษณะในแนวทางเดียวกันในระยะ เวลาใกล้เคียงกันผู้ศึกษาจึงเลือกศึกษาอำเภอบักรังชัย

3.3.1.3 เลือกตำบลโดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยจัดตำบลเป็นกลุ่มที่มีสถานีนานามัยระดับดี, ปานกลางและระดับต่ำ (ซึ่งสำนักงานสาธารณสุขอำเภอบักรังชัยได้จัดระดับสถานีนานามัยไว้แล้ว) โดยวิธีจับฉลากกลุ่มละ 1 ตำบล

3.3.1.4 เลือกหมู่บ้านตำบลละ 3 หมู่บ้านโดยวิธีจับฉลาก โดยครึ่งหนึ่งให้เป็นหมู่บ้านที่มีสถานีนานามัยตั้งอยู่และไม่เป็นหมู่บ้านที่อยู่ใกล้โรงพยาบาลชุมชน ซึ่งถูกกำหนดให้ไปรับบริการที่โรงพยาบาลชุมชนเป็นแห่งแรก

3.3.1.5 เลือกตัวอย่างจากบุคคลในครัวเรือน ๆ ละ 1 คน ที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไปให้มีตัวอย่างที่มีลักษณะแตกต่างกันคละกันไป โดยวิธีแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) หมู่บ้านละประมาณ 45 คน ได้จำนวนตัวอย่าง 400 คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาเชิงคุณภาพ

ใช้กลุ่มตัวอย่างในหมู่บ้านเดียวกับการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จากผู้มีความรู้ประสบการณ์ หรือผู้นำชุมชนและสุ่มจากประชาชนทั่วไป

สำหรับข้อมูลที่ทำให้สัมภาษณ์ ชื่อหมู่บ้านที่สุ่มตัวอย่างได้ และชื่อสถานีนานามัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยไม่นำมาแสดงไว้ในที่นี้ เนื่องจากผู้วิจัยเกรงว่าผลการศึกษาอาจจะเกิดผลดีผลเสียต่อผู้ที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น

3.4 หน่วยในการวิเคราะห์

หน่วยในการวิเคราะห์ของการศึกษาครั้งนี้คือ บัณฑิตบุคคล

3.5 ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้สำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้ข้อมูลขั้นปฐมภูมิ (Primary Data) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ ประชากรตัวอย่างและได้จากการศึกษาเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Depth Interview) และจากการสังเกต

ข้อมูลทุติยภูมิ ได้จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ เช่น ทะเบียนผู้ป่วย ฯลฯ

3.6 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือดังต่อไปนี้คือ

3.6.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้ศึกษาได้สร้างขึ้นเองจากการศึกษาค้นคว้าเอกสาร แนวคิดทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการเข้าไปสังเกตและสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ส่วนดังนี้คือ

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามปัจจัยด้านประชากร ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยด้านสังคม

ส่วนที่ 2 เป็นแบบวัดทัศนคติแบบของลิเคิร์ต (Likert Scale) ใช้วัดทัศนคติต่อการดำเนินงานตามโครงการทศวรรษแห่งการพัฒนาสถานีนอนามัย ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

ด้านความรู้สึกรู้สึก

1. การจัดให้มีบริการรักษาพยาบาลตลอด 24 ชั่วโมงที่สถานีนอนามัย
2. การจัดให้มีบริการทางทันตกรรมที่สถานีนอนามัย
3. การจัดแพทย์หรือพยาบาลหมุนเวียนมาปฏิบัติงานที่สถานีนอนามัย
4. การเพิ่มขีดความสามารถด้านการรักษาพยาบาล
5. การส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค
6. การเพิ่มจำนวนบุคลากร
7. การสาธารณสุขมูลฐานและการดูแลตนเอง

ด้านความรู้

1. การจัดให้มีบริการรักษาพยาบาลตลอด 24 ชั่วโมงที่สถานีนอนามัย

2. การจัดให้มีการบริการทางทันตกรรมที่สถานอนามัย
3. การจัดแพทย์หรือพยาบาลหมุนเวียนมาปฏิบัติงานที่สถานอนามัย
4. การส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค
5. การสาธารณสุขมูลฐานและการดูแลตนเอง

ด้านการปฏิบัติ

1. การจัดให้มีการบริการรักษาพยาบาลตลอด 24 ชั่วโมงที่สถานอนามัย
2. การจัดให้มีการบริการทางทันตกรรมที่สถานอนามัย
3. การจัดแพทย์หรือพยาบาลหมุนเวียนมาปฏิบัติงานที่สถานอนามัย
4. การเพิ่มขีดความสามารถด้านการรักษาพยาบาล
5. การส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค
6. การสาธารณสุขมูลฐานและการดูแลตนเอง

ลักษณะคำตอบเป็นแบบมาตราประเมินค่า (Rating Scale) องค์กรประกอบด้านความรู้สึกรู้สึก มีคำตอบให้เลือก 3 คำตอบคือ เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วยเกณฑ์ในการให้คะแนน ถ้าเป็นทัศนคติที่เป็นข้อความในทางบวกจะให้คะแนนเป็น 3,2,1 ตามลำดับ แต่ถ้าเป็นทัศนคติที่เป็นข้อความในทางลบจะให้คะแนนเป็น 1,2,3 ตามลำดับ ในองค์กรประกอบด้านความรู้ มีคำตอบให้เลือก 2 คำตอบคือ ทราบ ไม่ทราบ ถ้าตอบว่าทราบ ให้ 3 คะแนน ถ้าตอบว่าไม่ทราบให้ 1 คะแนน ส่วนองค์กรประกอบด้านการปฏิบัติมีคำตอบให้เลือก 3 คำตอบคือ เคยบ่อย ๆ เคยบ้าง และไม่เคย โดยให้คะแนน 3, 2, 1 ตามลำดับ

การแปลความหมายระดับทัศนคติ

ในแต่ละกิจกรรมและแต่ละองค์ประกอบ เมื่อจะนำคะแนนรวมมาวิเคราะห์จะใช้จำนวนข้อหารคะแนนรวม ซึ่งจะได้ค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด (คะแนนเต็ม) คือ 3 ดังนั้นในการแปลความหมายระดับทัศนคติ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดช่วงคะแนนเฉลี่ยให้เท่า ๆ กัน ดังนี้

ค่าเฉลี่ยคะแนนทัศนคติ	ระดับทัศนคติ
1.00-1.66	ลบ
1.67-2.33	ปานกลาง
2.34-3.00	บวก

3.6.2 แนวทางการสัมภาษณ์ (Interview Guide) ผู้ศึกษาได้สร้างขึ้น โดยกำหนดประเด็นไว้ดังนี้คือ

- 3.6.2.1 การดำเนินงานตามโครงการทศวรรษแห่งการพัฒนาสถานีนอนามัยในแต่ละกิจกรรมมีข้อดี ข้อเสียหรือมีปัญหาย่างไรบ้าง
- 3.6.2.2 ควรดำเนินการพัฒนาสถานีนอนามัยอย่างไร ควรเพิ่มกิจกรรมอะไรอีกหรือไม่
- 3.6.2.3 ควรปรับปรุงแก้ไข การปฏิบัติงานของสถานีนอนามัยในส่วนไหน
- 3.6.2.4 ปัญหาอื่น ๆ ของสถานีนอนามัย

3.7 วิธีสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอนดังนี้คือ

- 3.7.1 การสร้างแบบสอบถาม (Questionnaire)
 - 3.7.1.1 ส่วนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยด้านประชากร, เศรษฐกิจและสังคมมีขั้นตอนดังนี้คือ
 1. ศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางการกำหนดกรอบเนื้อหาของแบบสอบถาม
 2. สร้างกรอบเนื้อหาของแบบสอบถามโดยปรึกษาและขอคำแนะนำจากคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
 3. สร้างแบบสอบถามตามกรอบเนื้อหา แล้วนำเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณา
 4. ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับแต่งตั้งเพื่อพิจารณาตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงให้มีความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)
 5. นำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับประชาชนในหมู่บ้าน ที่มีความคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง
 6. นำแบบสอบถามที่แก้ไขปรับปรุงแล้วไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 3.7.1.2 ส่วนที่ 2 แบบวัดทัศนคติ แบบของลิเกิต มีขั้นตอนในการสร้างดังนี้คือ

1. ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบเนื้อหาของแบบวัดทัศนคติ

2. กำหนดกรอบเนื้อหาของทัศนคติที่ต้องการวัดให้แน่นอน ชัดเจน และครอบคลุมเนื้อหาทั้งหมด โดยปรึกษาและขอคำแนะนำจากคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

3. สร้างแบบวัดทัศนคติ ตามกรอบเนื้อหาแล้วนำเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณา

4. ปรับปรุงแก้ไขแบบวัดทัศนคติ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับการแต่งตั้งเพื่อพิจารณาตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงให้มีความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

5. นำแบบวัดทัศนคติที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะใช้จริง ประมาณ 50 คน

6. ปรับปรุงแก้ไขแบบวัดทัศนคติ

7. นำแบบวัดทัศนคติที่ปรับปรุงแล้วไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีความคล้ายคลึงกับตัวอย่างที่จะใช้จริง ประมาณ 50 คน เพื่อหาความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามโดยการหาค่าความคงที่ภายในตามแบบวิธีการหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (Coefficient of Alpha) โดยใช้สูตรของ Cronbach ดังนี้

$$r_{tt} = \frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{S_i^2}{S_t^2} \right)$$

S_i = ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ

k = จำนวนข้อทั้งหมด

S_t = ความแปรปรวนของคะแนนรวม

r_{tt} = สัมประสิทธิ์ของความคงที่ภายใน

จากการทดลองใช้แบบสอบถามหาค่า Alpha ได้ = 0.657

8. นำแบบวัดทัศนคติที่แก้ไขปรับปรุงเรียบร้อยแล้ว ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

หมายเหตุ

ผู้เชี่ยวชาญที่ช่วยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือประกอบด้วย

1. ผศ.พีระศักดิ์ ศรีฤาชา หัวหน้าโครงการจัดตั้ง ภาควิชาอาชีวอนามัย และความปลอดภัย คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. ผศ.จิตชม สุวรรณน้อย ภาควิชาการพยาบาลอายุรศาสตร์ และศัลยศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

3.7.2 การสร้างแนวทางสัมภาษณ์ (Interview Guide) มีวิธีการดังนี้

- 3.7.2.1 ศึกษาทบทวนเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างกรอบการสัมภาษณ์
- 3.7.2.2 สร้างกรอบของสิ่งที่ต้องการสัมภาษณ์และสังเกต ตามแนวทางที่กำหนดไว้
- 3.7.2.3 กำหนดหัวข้อและรายละเอียดคำใหญ่ ๆ ของสิ่งที่ต้องการสัมภาษณ์และสังเกต
- 3.7.2.4 นำกรอบการสัมภาษณ์และหัวข้อหลักของการสังเกต เสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาเพื่อปรับปรุงแก้ไข
- 3.7.2.5 หาความตรงเชิงเนื้อหาโดยให้ผู้เชี่ยวชาญที่ได้รับแต่งตั้งพิจารณาตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุง
- 3.7.2.6 นำแนวทางการสัมภาษณ์ไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

3.8 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

3.8.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากประชาชน โดยใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย โดยผู้ศึกษาและผู้ช่วยนักวิจัย

3.8.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยใช้แนวทางการสัมภาษณ์ (Interview Guide) สัมภาษณ์ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย

3.9 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ทัศนคติของประชาชน ต่อการดำเนินงานตามโครงการทศวรรษแห่งการพัฒนาสถานีอนามัยโดยใช้คำร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

2) การวิเคราะห์ปัจจัยด้านประชากร, เศรษฐกิจ และสังคม ถึงความแตกต่างกันในทัศนคติของประชาชน โดยใช้สถิติ t-test และ One-Way Analysis of Variance

t-test เป็นสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานในเรื่องการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ซึ่งตัวแปรตามวัดแบบช่วงสเกล (Interval Scale) ที่มีตัวแปรอิสระ 1 ตัว และตัวแปรอิสระนั้น เป็นตัวแปรที่วัดแบบแตกต่างระหว่างกลุ่ม (Different Categories) โดยทั่วไปใช้กับตัวแปรอิสระที่มีการวัดแบบ 2 กลุ่ม ตัวแปรอิสระแต่ละกลุ่มมีอิสระต่อกัน และจำนวนตัวอย่างแต่ละกลุ่มมีน้อยกว่าหรือมากกว่า 30 รายก็ได้ การแจกแจงในแต่ละกลุ่มตัวอย่างใกล้เคียงกับการแจกแจงแบบปกติ (Walsh, Anthony, 1990:111)

One-Way Analysis of Variance เป็นสถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานในเรื่องการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ซึ่งตัวแปรตามวัดเป็นแบบช่วงสเกล (Interval Scale) ที่มีตัวแปรอิสระ 1 ตัว และตัวแปรอิสระนั้นเป็นตัวแปรที่วัดแบบ แตกต่างระหว่างกลุ่ม (Different Categories) โดยทั่วไปนิยมใช้กับตัวแปรอิสระที่มีการวัดตั้งแต่ 3 กลุ่ม หรือมากกว่าขึ้นไป ตัวแปรอิสระแต่ละกลุ่มมีอิสระต่อกัน และจำนวนตัวอย่างแต่ละกลุ่มมีน้อยกว่าหรือมากกว่า 30 รายก็ได้ และมีความแปรปรวนเท่ากัน การแจกแจงในแต่ละกลุ่มตัวอย่างใกล้เคียงกับการแจกแจงแบบปกติ (Walsh, Anthony, 1990:124)

3) การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติ ด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression)

4) การวิเคราะห์ปัญหา และแนวทางแก้ไขปัญหาจากการดำเนินงานตามโครงการทศวรรษแห่งการพัฒนาสถานีอนามัยโดยการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

5) ใช้ค่าความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรม SPSS/PC (Statistical Package for the Social Sciences/ Personal Computer)

3.10 การนำเสนอข้อมูล

ใช้วิธีการเสนอข้อมูลแบบกิ่งตารางและบรรยาย